

Betere inzet Asbestkaart en IAS Monitor

Simone Aarendonk
Sabine van Aken
Hannah Truijman

Projectgroep IAS/BSA
Den Haag, augustus 2017

Samenvatting

In dit rapport staat de volgende vraag centraal:

In hoeverre kunnen de Asbestkaart en IAS Monitor worden ingezet om het geheugen van slachtoffers met een asbestrisicoberoep te triggeren, als zij zich niet meer kunnen herinneren of, en zo ja, op welke wijze zij in de werkomgeving aan asbest zijn blootgesteld?

Bij het beantwoorden van voornoemde vraag is gefocust op dossiers die aan drie voorwaarden voldoen:

- Het slachtoffer kan zich niet herinneren of en op welke wijze hij in de werkomgeving aan asbest is blootgesteld, maar oefende een asbestrisicoberoep uit;
- het slachtoffer kan beschrijven welke werkzaamheden hij wanneer uitvoerde;
- de beschrijving zoals vermeld op de Asbestkaart en de IAS Monitor komt overeen met de beschrijving van het slachtoffer betreffende het asbestrisicoberoep.

Op basis van de lijst met asbestrisicoberoepen is gezocht naar recente dossiers, waarin het slachtoffer niet of onvoldoende kon stellen dat hij in de werkomgeving aan asbest was blootgesteld, maar het slachtoffer wel een echt asbestrisicoberoep uitoefende. Van het beroep elektriciens bleek dat de informatie in de IAS Monitor en Asbestkaart niet eenduidig was. Dit beroep werd daarom niet meegenomen in het verdere onderzoek. Uiteindelijk zijn er zeven dossiers geselecteerd die aan de genoemde voorwaarden voldoen. Aan de hand van de verklaring van de slachtoffers uit deze zeven dossiers, is de informatie over de werkzaamheden vergeleken met de informatie afkomstig uit de Asbestkaart en de IAS Monitor. Uit deze vergelijking blijkt dat in de rapporten van de zeven dossiers vooralsnog niet wordt gesproken over de branche en welke asbesthoudende materialen er tijdens de werkzaamheden zijn gebruikt. Het is mogelijk dat bij een vernieuwde en meer intensieve benadering van het slachtoffer met betrekking tot zijn arbeidsverleden, hij zich wel zou kunnen herinneren in welke branche hij werkzaam was en welke materialen tijdens de werkzaamheden werden gebruikt.

Het vorenstaande resulteerde in eerste instantie in een *eerste voorstel*, te weten: het opstellen van een 'beschrijving asbestrisicoberoepen voor slachtoffers'. Hierin kan de informatie over het beroep uit Asbestkaart en de IAS Monitor worden gebundeld en deze kan mogelijk als bijlage worden toegevoegd aan de aanvraagformulieren bij nieuwe aanvragen. Bij dit voorstel kunnen kanttekeningen worden gemaakt. Het meesturen van informatie zou de neutrale en onafhankelijke rol van het IAS kunnen verstoren, de aangesproken partij kan deze informatie tegenwerpen in het bemiddelingstraject en het zou kunnen zorgen voor een overdaad aan informatie voor het slachtoffer terwijl de informatie van de Asbestkaart en de IAS Monitor al vrijelijk te raadplegen is.

Wegens bovenstaande kanttekeningen, kwam deze projectgroep tot een *tweede voorstel*. Dit tweede voorstel luidt als volgt: voorafgaand aan het huisbezoek of de telefonische intake krijgen de buitendienstmedewerkers en de medewerkers van het IAS de beschikking over specifieke informatie per asbestrisicoberoep zoals die volgt uit de Asbestkaart en de IAS Monitor. Deze specifieke informatie zou kunnen worden verstrekt in de vorm van specifieke vragenlijsten per asbestrisicoberoep. Hiervoor zijn enkele voorbeelden uitgewerkt die in de

bijlage zijn toegevoegd. Ook bij dit voorstel kunnen kanttekeningen worden geplaatst: mogelijk is een tweede huisbezoek nodig om de hoeveelheid informatie op gepaste wijze met het slachtoffer te bespreken. Van de buitendienstmedewerkers en de medewerkers van het IAS wordt mogelijk een andere manier van bevraging en verslaglegging verwacht. Een training zou hierbij kunnen aansluiten.

Samenvattend ziet het eerste voorstel op het verstrekken van informatie aan het slachtoffer; voorstel twee ziet op het verstrekken van informatie aan de buitendienstmedewerkers en medewerkers van het IAS. Beide voorstellen hebben tot doel het geheugen van het slachtoffer te 'triggeren' wanneer hij een asbestrisicoberoep uitvoerde maar zich niet meer kan herinneren hoe en op welke wijze hij is blootgesteld. Bij beide voorstellen kunnen kanttekeningen worden geplaatst.

Deze werkgroep doet in navolging op voornoemd onderzoek de volgende aanbevelingen:

- De aanbeveling aan de uitvoerder van het IAS om een uitvoeringstoets uit te voeren naar voorstel één;
- de aanbeveling aan de uitvoerder van het IAS om een uitvoeringstoets uit te voeren naar voorstel twee;
- de aanbeveling aan het IAS om nader onderzoek te doen naar de omschrijving van het asbestrisicoberoep elektriciën;
- de aanbeveling aan de uitvoerder van het IAS om de mogelijkheden te onderzoeken van een extra training voor buitendienstmedewerkers en medewerkers van het IAS, gericht op verslaglegging en manieren van bevraging.

Inhoudsopgave

1. Opdracht.....	5
1.1 Aanleiding.....	5
1.2 Vraag	5
1.3 Opdracht.....	5
1.4 Evaluatie.....	5
1.5 Verantwoording	5
2. Aanpak.....	7
2.1 Selectie casussen	7
2.2 Informatie Asbestkaart	7
2.3 Informatie IAS Monitor.....	7
2.4 Aanpak vergelijking casussen met Asbestkaart en IAS Monitor	8
3. Bevindingen.....	9
3.1 Bankwerker, beschrijving uit Rapport arbeidsverleden (dossier 8296).....	9
3.1.1 Vergelijking verklaring met Asbestkaart en IAS Monitor	9
3.2 Laborant, beschrijving uit Rapport arbeidsverleden (dossier 7862)	9
3.2.1 Vergelijking verklaring met Asbestkaart en IAS Monitor	10
3.3. Lasser, beschrijvingen uit Rapport arbeidsverleden (dossiers 7524 en 8481)	10
3.3.1 Vergelijking verklaring met Asbestkaart en IAS Monitor	10
3.4. Pijpfitter, beschrijving uit Rapport arbeidsverleden (dossier 8518).....	10
3.4.1 Vergelijking verklaring met Asbestkaart en IAS Monitor	11
3.5 Schilder, beschrijving uit Rapport arbeidsverleden (dossier 8234).....	11
3.5.1 Vergelijking verklaring met Asbestkaart en IAS Monitor	11
3.6 Stukadoor, beschrijving uit Rapport arbeidsverleden (dossier 8354)	11
3.6.1 Vergelijking verklaring met Asbestkaart en IAS Monitor	12
3.7 Timmerman, beschrijving uit Rapport arbeidsverleden (dossiers 8390 en 8489).....	12
3.7.1 Vergelijking verklaring met Asbestkaart en IAS Monitor	12
4. Uitkomst bevindingen.....	13
5. Aanbevelingen.....	14
Bijlage 1 Lijst asbestrisicoberoepen	15
Bijlage 2 Overzicht geschikte dossiers	17
Bijlage 3 Blootstellingcategorie en blootstellingmaat Asbestkaart.....	18
Bijlage 4 Mogelijke beschrijving asbestrisicoberoep voor slachtoffer.....	19
Bijlage 5 Algemene vragenlijst.....	29
Bijlage 6 Mogelijke specifieke vragenlijsten.....	31

1. Opdracht

1.1 Aanleiding

In Nederland geldt de regel; 'wie stelt moet bewijzen'. Wanneer een slachtoffer in het gesprek over zijn arbeidsverleden onvoldoende kan stellen of, en zo ja op welke wijze, er in de werkomgeving asbestblootstelling heeft plaatsgehad, kan het slachtoffer dus niet aangeven of er sprake is van een loondienstgerelateerde blootstelling en kan hij niet voldoen aan zijn stelplicht. Stel nu dat het slachtoffer een beroep uitoefende waarvan bekend is dat het geldt als een beroep dat riskant is voor maligne mesothelioom; een zgn. asbestrisicoberoep¹. Is dan het gegeven dat het slachtoffer een asbestrisicoberoep uitoefende, voldoende voor de werkgever om aan te nemen dat het slachtoffer tijdens het uitvoeren van zijn werkzaamheden is blootgesteld aan asbest en dat de werkgever dus aansprakelijk te achten is voor de schade? Of is er nog meer onderbouwing nodig en kan hiervoor gebruik worden gemaakt van de Asbestkaart en de IAS Monitor?

1.2 Vraag

In hoeverre kunnen de Asbestkaart en IAS Monitor worden ingezet om het geheugen van slachtoffers met een asbestrisicoberoep te triggeren, als zij zich niet meer kunnen herinneren of, en zo ja, op welke wijze zij in de werkomgeving aan asbest zijn blootgesteld?

1.3 Opdracht

Een opzet ontwikkelen voor dossiers die aan drie voorwaarden voldoen:

- Het slachtoffer kan zich niet herinneren of en op welke wijze hij in de werkomgeving aan asbest is blootgesteld, maar oefende een asbestrisicoberoep uit;
- het slachtoffer kan beschrijven welke werkzaamheden hij wanneer uitvoerde;
- de beschrijving zoals vermeld op de Asbestkaart en de IAS Monitor komt overeen met de beschrijving van het slachtoffer betreffende het asbestrisicoberoep.

Vraag hierbij is of de beschrijving van de werkzaamheden zoals genoemd in de Asbestkaart eenvoudig is te ontsluiten en voldoende specifiek is om handvatten voor een 'match' te bieden. Dit zal in de eerste fase van dit deelproject worden onderzocht. Mogelijk worden op voorhand een aantal asbestrisicoberoepen geselecteerd.

1.4 Evaluatie

Gedurende de evaluatie zal gekeken worden wat de tijdsinvestering was in vergelijking met de resultaten. Ook moet een oordeel worden geveld over de bruikbaarheid van de Asbestkaart en wat eventuele gewenste aanpassingen zouden zijn.

1.5 Verantwoording

Samenstelling projectgroep:

- Simone Aarendonk (directiebureau IAS)
- Sabine van Aken (dossierverantwoordelijke IAS)
- Hannah Truijman (dossierverantwoordelijke IAS)

¹ Gezondheidsraad. Commissie Asbestprotocollen. Protocollen asbestziekten: maligne mesothelioom. Rijswijk: Gezondheidsraad, 1998; publicatie nr. 1998/10.

Projectleiding:

- Simone Aarendonk

Tussenrapportage:

- Januari 2017

Opleverdatum

- Augustus 2017

2. Aanpak

2.1 Selectie casussen

Op basis van de lijst met asbestrisicoberoepen is gezocht naar recente dossiers, waarin het slachtoffer niet of onvoldoende kon stellen dat hij in de werkomgeving aan asbest was blootgesteld, maar het slachtoffer wel een echt asbestrisicoberoep uitoefende. Uiteindelijk zijn er elf geschikte dossiers gevonden, waarbij enkele beroepen overeenkwamen. Van één beroep, te weten het beroep van elektriciens, is onvoldoende informatie voorhanden in de Asbestkaart en IAS Monitor. Om die reden is dit beroep noodgedwongen buiten beschouwing gebleven in de vergelijking tussen verklaring en beschikbare informatie. Voor een vervolgonderzoek dient informatie over het beroep van elektriciens en mogelijke vormen van blootstelling wel op de Asbestkaart en IAS Monitor beschikbaar te zijn.

Uiteindelijk bleven er zeven geschikte dossiers over (zie bijlage 2). Vanuit deze zeven geschikte dossiers zijn uitsluitend die beschrijvingen uit het Rapport inzake het arbeidsverleden genoteerd die het langste dienstverband betroffen.

2.2 Informatie Asbestkaart

De Asbestkaart vermeldt per beroep in welke bedrijfstak het beroep voorkwam en hoe hoog het risico op asbestblootstelling in een bepaalde periode in de betreffende bedrijfstak was aan de hand van blootstellingscategorie en blootstellingsmaat (zie bijlage 3). Onder het menu *Aanvullende informatie* beschrijft de Asbestkaart per bedrijfstak hoe asbestblootstelling heeft plaatsgevonden. De Asbestkaart geeft geen informatie hoe blootstelling specifiek in bepaalde beroepen heeft plaatsgevonden. Verder biedt de Asbestkaart een overzicht van asbesthoudende producten, de leveranciers en gangbare handelsnamen. Deze Asbestkaart is via internet vrij te raadplegen. Of slachtoffers deze website van de Asbestkaart weten te vinden, kunnen gebruiken en de informatie begrijpelijk is, is in dit onderzoek niet meegenomen.

2.3 Informatie IAS Monitor

Het IAS onderzoekt middels een arbeidshistorisch onderzoek bij iedere aanvraag hoe, waar, op welke wijze, bij welke (oud-)werkgever en in welke mate contact met asbest heeft plaatsgehad. Deze verklaring wordt verwerkt in het Rapport inzake arbeidshistorisch onderzoek en blootstelling aan asbest. Uit hetgeen het slachtoffer heeft verklaard, volgt of iemand is blootgesteld aan asbest en deze verklaring wordt vervolgens verwerkt in Taktias. Op de vraag of werknemer bij een werkgever aan asbest is blootgesteld, kan in Taktias 'ja', 'misschien/onbekend' of 'nee' worden ingevuld. In geval van een 'ja' bij asbestblootstelling, dan geeft het slachtoffer daarmee aan dat hij zeker weet dat hij tijdens een bepaald dienstverband aan asbest is blootgesteld. Wordt er bij asbestblootstelling 'misschien/onbekend' ingevuld, dan wil dat zeggen dat het slachtoffer de asbestblootstelling bij de (oud-)werkgever niet kan uitsluiten of dat het hem onbekend is of hij tijdens dit dienstverband in contact is gekomen met asbest. Wordt er 'nee' ingevuld, dan geeft het slachtoffer daarmee aan dat er volgens hem gedurende dat specifieke dienstverband in die werkomgeving geen asbestblootstelling heeft plaatsgehad. De cijfers zijn gebaseerd op de eigen verklaring van de aanvrager. De IAS Monitor geeft over de dienstverbanden met 'zekere' en 'misschien/onbekende' blootstelling informatie op haar website. Het gaat over aanvragen uit de periode van 2005 t/m 2014 en betreft onder andere het beroep en de sector waarin iemand werkzaam is geweest. Daarnaast geeft de IAS Monitor aanvullende informatie over hoe de asbestblootstelling heeft kunnen plaatsvinden. Deze informatie is afkomstig uit de

Asbestkaart. Of slachtoffers de IAS Monitor weten te vinden, kunnen lezen en de informatie voor slachtoffers te begrijpen is, is in dit onderzoek niet meegenomen.

2.4 Aanpak vergelijking casussen met Asbestkaart en IAS Monitor

De IAS Monitor geeft een top 20 weer van meest voorkomende asbestberoepen. De Asbestkaart biedt informatie over de asbestberoepen zoals die zijn opgesomd in de IAS Monitor top 20 (zie bijlage 4). De verklaring van de zeven slachtoffers is vergeleken met de informatie die de IAS Monitor en de Asbestkaart geven over het specifieke risicoberoep. Het volgende hoofdstuk rapporteert de bevindingen van deze vergelijking voor deze zeven beroepen.

3. Bevindingen

3.1 Bankwerker, beschrijving uit Rapport arbeidsverleden (dossier 8296)

1950 t/m juni 1952: ██████████

Gedurende ongeveer twee jaar in de bovengenoemde periode is ██████████ als monteur en bankwerker in dienst geweest van ██████████, (destijds) gevestigd ██████████ ██████████.

██████████ verklaart dat hij gedurende het eerste jaar van het dienstverband als monteur werkzaam was in de fabriek van het bedrijf. Zijn werkzaamheden bestonden uit het repareren van machines en ketels en leidingen en dergelijke. Na ongeveer een jaar is ██████████ als bankwerker op de bankwerkerij gaan werken waar zijn dagelijkse werkzaamheden bestonden uit het maken van metalen onderdelen voor de doseermachines voor meel die hier werden gemaakt. ██████████ voerde hier precisiewerk uit. Het is de verklaring van ██████████ dat hij tijdens deze werkzaamheden waarschijnlijk aan asbest is blootgesteld. In de periode dat ██████████ als monteur op de fabriek werkte verving hij pakkingen. ██████████ verwijderde de bestaande pakkingen (op ketels en tussen flenzen) en maakte nieuwe pakkingen zelf op maat op de bankwerkerij. Deze nieuwe pakkingen plaatste ██████████. Het is de verklaring van ██████████ dat hij het aannemelijk acht dat het pakkingmateriaal waarmee hij werkte waarschijnlijk asbesthoudend was. ██████████ kan dit echter niet met zekerheid verklaren. Een merknaam van het pakkingmateriaal is hem niet meer bekend. ██████████ geeft aan dat het maandelijks meerdere keren voor kwam dat hij met het pakkingmateriaal werkte. Verder geeft ██████████ aan dat hij bij deze werkgever ook heeft meegeholpen aan de sloop van een loods. ██████████ geeft aan dat de loods een stalen constructie was, maar hij acht het mogelijk dat er ook asbesthoudend materiaal in zat dat is gesloopt. Ook hiervan is het voor ██████████ niet met zekerheid te verklaren dat hij aan asbest is blootgesteld. Het vorenstaande in aanmerking genomen is ██████████ mogelijk op directe wijze in de werkomgeving aan asbest blootgesteld. ██████████ kan dit echter niet met zekerheid verklaren.

3.1.1 Vergelijking verklaring met Asbestkaart en IAS Monitor

Op basis van bovenstaande is niet te achterhalen of er is gevraagd naar de branche waarin het slachtoffer werkzaam was en of er gevraagd is naar merk- of productnamen. Evenmin is te achterhalen of het slachtoffer deze vragen zou weten te beantwoorden. Ook is het niet te achterhalen of er wel gevraagd is naar de branche en merk- of productnamen, maar dat dit niet is vastgelegd in het rapport.

3.2 Laborant, beschrijving uit Rapport arbeidsverleden (dossier 7862)

± 1969 - ± 1970: ██████████

Gedurende ongeveer een jaar is ██████████ als laborant in dienst geweest van ██████████ ██████████, destijds gevestigd aan ██████████.

Als laborant hield ██████████ zich bezig met het ontwikkelen en afdrucken van foto's. Dit deed hij in het fotografisch laboratorium. Misschien dat in de ventilatiekanalen van het pand asbest was verwerkt, maar hierover is niets concreets bekend. Er werd in ieder geval geen gebruik gemaakt van asbesthoudende materialen in het productieproces. ██████████ is dan ook van mening in de werkomgeving van ██████████ niet aan asbest te zijn blootgesteld.

3.2.1 Vergelijking verklaring met Asbestkaart en IAS Monitor

Op basis van bovenstaande is niet te achterhalen of is gevraagd naar het gebruik van asbesthoudende materialen zoals asbestwatten, asbestpapier, zuurkasten, branders of asbestkoord, en, of het slachtoffer antwoord wist te geven op de gevraagde informatie.

3.3. Lasser, beschrijvingen uit Rapport arbeidsverleden (dossiers 7524 en 8481)

Dossier 7524, 1975 tot 1980: ██████████

Gedurende bovenstaande periode is ██████████ als pijplasser in dienst geweest bij ██████████.

██████████ verklaart dat zijn dagelijkse werkzaamheden bestonden uit het lassen van pijpen. Hij legt uit dat hij betrokken was bij de aanleg van lange pijpentracés. Hij en zijn collega's gebruikten bij het lassen geen asbesthoudende materialen. Het gebruik van asbestdoeken of een asbestvonkenschot komt hem niet bekend voor. Mogelijk dat de pijpfitters wel asbest gebruikte bij het aan elkaar monteren van de pijpleidingen, maar dit kan ██████████ niet aangeven. De merknaam Klingerit zegt hem niets. De pijpleidingen werden niet voorzien van isolatie. Voorts verklaart hij dat hij naar zijn weten gedurende deze periode niet in de werkomgeving aan asbest is blootgesteld.

Dossier 8481, ± 1971/1972 t/m ± 1998: ██████████

Gedurende bovengenoemde periode is ██████████ als lasser in dienst geweest van de ██████████, (destijds) gevestigd in ██████████.

Gedurende ongeveer de eerste twee jaar van het dienstverband heeft ██████████ voor verschillende opdrachtgevers gewerkt. In deze situatie zat hij intern bij een opdrachtgever tot de opdracht klaar was. Na deze periode van twee jaar is ██████████ geplaatst ██████████ waar hij de rest van het dienstverband heeft gewerkt. ██████████ verklaart dat zijn dagelijkse werkzaamheden bestonden uit het repareren en bouwen van opslagtanks. De werkinstructies van ██████████ ontving hij hier van een voorman van ██████████. Desgevraagd geeft ██████████ aan dat hij tijdens deze werkzaamheden niet zelf met asbesthoudend materiaal heeft gewerkt. Wel acht hij het mogelijk dat hij in deze werkomgeving aan asbest is blootgesteld. Bij ██████████ kwam hij op verschillende locaties op de raffinaderij om reparaties uit te voeren aan de tanks. Op de installaties was asbesthoudende isolatie aanwezig. ██████████ heeft deze isolatie nooit hoeven te verwijderen of iets dergelijks. Wel acht hij het mogelijk dat er aan de asbesthoudende isolatie werk is uitgevoerd waardoor hij op indirecte manier aan asbest is blootgesteld. Hij kan dit echter niet met zekerheid verklaren omdat hij hieraan geen concrete herinnering heeft. Het vorenstaande in aanmerking genomen is ██████████ mogelijk op indirecte wijze in de werkomgeving aan asbest blootgesteld. ██████████ kan dit echter niet met zekerheid verklaren.

3.3.1 Vergelijking verklaring met Asbestkaart en IAS Monitor

Uit beide verklaringen is niet te achterhalen of gevraagd is naar de branche of het gebruik van asbesthoudende materialen zoals bijvoorbeeld asbestdoek waarin de slachtoffer werkzaam waren. Het is onduidelijk of het slachtoffer hier antwoord op zou hebben kunnen geven en het is onduidelijk of dat deze informatie wel is gevraagd, maar niet is opgenomen in het rapport.

3.4. Pijpfitter, beschrijving uit Rapport arbeidsverleden (dossier 8518)

± 1965 t/m ± 1966: ██████████

Gedurende bovengenoemde periode is [REDACTED] als pijpfitter in dienst geweest van chemisch bedrijf [REDACTED], (destijds) gevestigd in [REDACTED] (straat onbekend).

[REDACTED] verklaart dat zijn dagelijkse werkzaamheden bestonden uit het op maat maken en aanleggen van leidingen op het bedrijf. [REDACTED] voerde hier veel laswerk uit. Tijdens deze werkzaamheden maakte [REDACTED] gebruik van pakkingen. Het is [REDACTED] echter niet bekend of deze pakkingen asbesthoudend waren. Een merknaam van deze pakkingen kan hij zich niet herinneren. Op een deel van de leidingen werd isolatie aangebracht (schalen). Het is [REDACTED] niet bekend of dit asbesthoudende schalen waren. [REDACTED] acht het mogelijk dat hij tijdens deze werkzaamheden aan asbest is blootgesteld, maar kan het niet met zekerheid verklaren.

3.4.1 Vergelijking verklaring met Asbestkaart en IAS Monitor

Op basis van bovenstaande kan niet worden achterhaald of gevraagd is naar bijvoorbeeld het gebruik van asbestkoord of andere asbesthoudende producten. Het is onbekend of het slachtoffer dit zich nog wist te herinneren. Evenmin is te achterhalen of er wel is gevraagd naar bijvoorbeeld het gebruik van asbestkoord, maar dat dit niet is opgenomen in het rapport.

3.5 Schilder, beschrijving uit Rapport arbeidsverleden (dossier 8234)

± 1984 tot ± 2001: [REDACTED]

Gedurende de periode ± 1984 tot ± 2001 is [REDACTED] als schilder in dienst geweest van [REDACTED], destijds gevestigd in [REDACTED].

[REDACTED] verklaart dat de dagelijkse werkzaamheden van haar echtgenoot bestonden uit alle voorkomende schilderwerkzaamheden. Hierbij werkte hij met name bij renovatieprojecten van bijvoorbeeld hotels. Voordat [REDACTED] kon schilderen heeft hij onder meer kozijnen en andere materialen glad moeten schuren. [REDACTED] geeft aan dat haar echtgenoot het aannemelijk acht dat hier asbesthoudende materialen tussen hebben gezeten maar hij heeft dit verder niet kunnen concretiseren. Voor zover bekend was de verf niet asbesthoudend. Andere aanwijzingen van mogelijke asbestblootstelling kan [REDACTED] niet noemen.

3.5.1 Vergelijking verklaring met Asbestkaart en IAS Monitor

Op basis van bovenstaande kan niet achterhaald worden of dat in het gesprek over het arbeidsverleden gevraagd is naar de branche, merknamen of de mogelijkheid van indirecte blootstelling. Of het slachtoffer dit zich niet meer kon herinneren of dat het wel is gevraagd maar niet in het rapport is opgenomen valt evenmin te achterhalen.

3.6 Stukadoor, beschrijving uit Rapport arbeidsverleden (dossier 8354)

± 1981 tot ± 1997: [REDACTED]

Gedurende bovenstaande periode is [REDACTED] als stukadoor in dienst geweest van [REDACTED], destijds gevestigd [REDACTED]. [REDACTED] is volgens [REDACTED] een voortzetting van [REDACTED].

[REDACTED] verklaart dat de dagelijkse werkzaamheden bestonden uit het stukadoren van wanden en plafonds van voornamelijk woningen. Hij werkte met mortel, gips of cement. Voor zover [REDACTED] bekend heeft hij gedurende dit dienstverband niet zelf met

asbesthoudende materialen gewerkt. Mogelijk werden door zijn collega's in de zaagloods, die op elke locatie aanwezig was, asbesthoudende platen en pijpen op maat gezaagd. [REDACTED] acht dit gezien de periode minder aannemelijk. De merknamen Eternit en Nobrandta zeggen hem niets. Het vorenstaande in aanmerking genomen verklaart [REDACTED] niet zeker te weten of en zo ja, op welke wijze hij tijdens dit dienstverband aan asbest is blootgesteld.

3.6.1 Vergelijking verklaring met Asbestkaart en IAS Monitor

Op basis van bovenstaande kan niet worden achterhaald of er is gevraagd naar bijvoorbeeld het gebruik van asbesthoudend afdekmiddel of de mogelijkheden van indirecte blootstelling. Het is onbekend of dit wel aan het slachtoffer is gevraagd en hij de antwoorden hierop niet meer wist, of dat het niet is opgenomen in het rapport.

3.7 Timmerman, beschrijving uit Rapport arbeidsverleden (dossiers 8390 en 8489)

Dossier 8390, ± 1962 t/m juli 1967: [REDACTED]

Gedurende bovengenoemde periode is [REDACTED] als timmerman in dienst geweest van [REDACTED], (destijds) gevestigd in [REDACTED] (straat onbekend).

[REDACTED] verklaart dat hij werkzaam was op een timmerwerkplaats waar zijn dagelijkse werkzaamheden onder andere bestonden uit het maken van kozijnen, keukens en dergelijke. Voor zover bekend bij [REDACTED] werd hier alleen hout en hardboard verwerkt. Het vorenstaande in aanmerking genomen is [REDACTED] bij zijn weten niet op directe of indirecte wijze in deze werkomgeving aan asbest blootgesteld.

Dossier 8489, ± 1956 t/m ± 1963: [REDACTED]

Gedurende bovengenoemde periode is [REDACTED] als timmerman in dienst geweest van [REDACTED], (destijds) gevestigd in [REDACTED] (straat onbekend).

[REDACTED] verklaart dat [REDACTED] een timmerbedrijf was waar kozijnen, deuren en trappen werden gemaakt. De dagelijkse werkzaamheden van [REDACTED] bestonden onder andere uit het zagen, schaven en schuren van uiteenlopende soorten hout. [REDACTED] geeft aan dat hij hier alleen hout heeft bewerkt. Ook door zijn collega's op de werkplaats is er bij zijn weten niet met asbesthoudend materiaal gewerkt. Het vorenstaande in aanmerking genomen is [REDACTED] niet op directe of indirecte wijze in deze werkomgeving aan asbest blootgesteld.

3.7.1 Vergelijking verklaring met Asbestkaart en IAS Monitor

Op basis van bovenstaande kan niet worden achterhaald of er is gevraagd naar de branche of merk- of productnamen. Ook is niet bekend of het slachtoffer deze vragen zou kunnen beantwoorden of dat het niet is opgenomen in het rapport.

4. Uitkomst bevindingen

Na de vergelijking van de verklaringen uit de zeven dossiers met de beschrijvingen zoals die volgen uit de Asbestkaart en de IAS Monitor, kan worden opgemerkt dat er, onder andere, niet gesproken wordt over in welke branche het slachtoffer werkzaam was en welke soorten asbesthoudende materialen er tijdens werkzaamheden werden gebruikt. Of de slachtoffers uit de zeven dossiers deze vragen wisten te beantwoorden; deze vragen aan het slachtoffer zijn gesteld; en, of de antwoorden van de slachtoffers met betrekking tot de branche en werkmaterialen niet zijn opgenomen in de verklaringen is niet vast te stellen.

Op basis van het verrichte onderzoek en bovenstaande bevindingen, kunnen er twee voorstellen worden geformuleerd:

- Voorstel één: het opstellen van een 'beschrijving asbestrisicoberoepen voor slachtoffers'. Hierin kan de informatie over het beroep zoals die volgt uit de Asbestkaart en de IAS Monitor worden gebundeld en deze kan mogelijk als bijlage worden toegevoegd aan de aanvraagformulieren bij nieuwe aanvragen. Concreet is de verwachting dat het vorenstaande tot gevolg zal hebben dat slachtoffers dan wel nabestaanden op basis van de beschrijving in geval van een asbestrisicoberoep nader kunnen specificeren wat de gedane werkzaamheden zijn geweest. Om dit te toetsen zullen er een X- aantal dossiers moeten worden geselecteerd op asbestrisicoberoep en waarbij uit het eerste telefooncontact niet duidelijk is bij het slachtoffer dan wel de nabestaande of er mogelijk asbestblootstelling in de werkomgeving heeft plaatsgehad. Bij aanmeldingen die voldoen aan voornoemde criteria zal vervolgens de 'beschrijving asbestrisicoberoepen voor slachtoffers' worden meegestuurd met de aanvraagformulieren. De randvoorwaarden zullen bij eventuele uitvoering nader worden uitgewerkt.
- Voorstel twee: voorafgaand aan het huisbezoek of de telefonische intake krijgen de buitendienstmedewerkers en de medewerkers van het IAS de beschikking over specifieke informatie per asbestrisicoberoep zoals die volgt uit de Asbestkaart en de IAS Monitor. Deze specifieke informatie zou kunnen worden verstrekt in de vorm van specifieke vragenlijsten per asbestrisicoberoep. Concreet is de verwachting dat de huisbezoeker dan wel intaker gerichter vragen zal kunnen stellen met betrekking tot een specifiek asbestrisicoberoep. Gevolg kan zijn dat deze vorm van bevraging mogelijk leidt tot nadere specificering van de gedane werkzaamheden en eventuele bijkomstige asbestblootstelling in de werkomgeving door slachtoffer of nabestaande. Mocht voor dit voorstel worden gekozen dan worden de randvoorwaarden te zijner tijd nader uitgewerkt.

5. Aanbevelingen

Wie stelt moet bewijzen. Onderzocht is of de informatie zoals die volgt uit de Asbestkaart en de IAS Monitor kan worden ingezet om het geheugen van het slachtoffer met een asbestrisicoberoep te triggeren om zo meer informatie over zijn werkzaamheden te verkrijgen.

Dit leidde tot de formulering van twee voorstellen, waarbij (vooralsnog) een aantal kanttekeningen worden geplaatst:

- Het meesturen van informatie zou de onafhankelijke rol van het IAS kunnen verstoren;
- de aangesproken partij kan deze informatie tegenwerpen in het bemiddelingstraject;
- het meesturen van informatie zou kunnen zorgen voor een overdaad aan informatie voor het slachtoffer terwijl de informatie van de Asbestkaart en de IAS Monitor al vrijelijk te raadplegen is. Er expliciet nog een beschrijving van toesturen kan als 'dubbel' of 'overbodig' worden ervaren door het slachtoffer;
- mogelijk zal een tweede huisbezoek nodig zijn om de hoeveelheid informatie op gepaste wijze met het slachtoffer te bespreken. Of de meerwaarde van een tweede huisbezoek opweegt tegen de mogelijke nadelen (bijvoorbeeld extra belasting voor het slachtoffer) dient verder in kaart te worden gebracht;
- van de buitendienstmedewerkers en de medewerkers van het IAS wordt mogelijk een andere manier van bevraging en verslaglegging verwacht. Een training zou hierbij uitkomst kunnen bieden.

Verder is onder andere de tijdsinvestering en het aanpassen van procesbeschrijvingen in dit onderzoek niet meegenomen. De projectgroep doet daarom de volgende aanbevelingen:

- De aanbeveling aan de uitvoerder van het IAS om een uitvoeringstoets uit te voeren naar voorstel één;
- de aanbeveling aan de uitvoerder van het IAS om een uitvoeringstoets uit te voeren naar voorstel twee;
- de aanbeveling aan het IAS om nader onderzoek te doen naar de omschrijving van het asbestrisicoberoep elektriciën;
- de aanbeveling aan de uitvoerder om de mogelijkheden te onderzoeken van een extra training voor buitendienstmedewerkers en medewerkers van het IAS, gericht op verslaglegging en manieren van bevraging.

Bijlage 1 Lijst asbestrisicoberoepen

De hier volgende lijst, samengesteld op grond van gegevens in de wetenschappelijke literatuur uit Nederland en de ons omringende landen, omvat de beroepen die gelden als riskant voor maligne mesotheliom. Hoewel deze lijst niet compleet kan zijn en uitgebreid gemotiveerd zal kunnen worden, adviseert de commissie haar aan te houden waar het erom gaat vast te stellen of beroepsmatige blootstelling aan asbest waarschijnlijk is als oorzaak voor een vastgesteld maligne mesotheliom.

De lijst is ingedeeld volgens de CBS-beroepenclassificatie 1984 waaraan ook de in de eerste kolom vermelde cijfercodes zijn ontleend. In de derde kolom wordt verwezen naar de als referentie gebruikte literatuur.

a = Pet95

b = Van92

c = Woi94

d = Ano97b, Akk84, Hoa80

0147	laborant	a, d
025	werktuigbouwkundige	a
026	chemisch-technoloog	a
032	technisch tekenaar	a
214	bedrijfsleider bouw	a
481	winkelbediende in bouwmaterialenhandel	d
552	schoorsteenveger	d
611	landbouwer	d
623	tuinman	b
723/ 893	ovenman	b
724	hoogovens-gieter/-werker	b, d
725	vormer	d
728	emalleerder	d
740	chemische procesarbeider	d
752	asbestspinner	b
756	strijker	d
796	stoffeerder	a, d
818	houtwarenmaker	b
820	steenhouwer	b
831	smid	b
833	metaalbewerker/bankinsteller	a, b, c, d
841	machinemonteur/bankwerker	c, d
843	automonteur	b, d
851	electromonteur	a, c, d
853	spoelenwikkelaar	d
855	elektricien	a, b, d
871	pijpfitter/ loodgieter/(CV-)monteur/ installateur	a, b, c, d
872	lasser	b, d
873	ketelbouwer/plaatwerker	a, c, d
874	scheepsbouwer	b, d

891	glasblazer	d
901	rubberproductenmaker/ kunststofproductenmaker	c, d
910	asbestvilt-werker	b
927	fotochemisch arbeider	b
931/ 939	schilder/ lakker	a, d
943	cementproductenmaker	b
949	luciferfabricage	b
951	metselaar/ tegelzetter/ ovenbouwer	b, d
952	vloerlegger	d
953	dakdekker	d
954	timmerman	a, d
955	stukadoor	a, d
956	isoleerder	b, c, d
958	aannemer	d
959	sloper/ steigerbouwer/ buizenlegger	a, d
961	electriciteitscentrale-operator	a, b, d
969	ketelstoker	a, b, d
971	havenarbeider/ lossen	d
974	baggeraar/ draglinemachinist	d
981	matroos/ machinist-monteur scheepvaart	d
982	scheepsmachinekamerpersoneel	d
983	machinist	b, d
984	rangeerder	d
991	bouwwakker/ spoorwegarbeider/ asfalteerder	a, b, d
992	medewerker afvalstort	d
971/ 999	lossen/dokwerker	a, b

--- onderhoudsmedewerker gebouwen a, d

--- onderhoudsmedewerker industrie d

--- productiemedewerker asbestindustrie d

Bijlage 2 Overzicht geschikte dossiers

Bankwerker	8296
Elektricien	8274 en 8458
Laborant	7862
Lasser	7524 en 8481
Pijpfitter	8518
Schilder	8234
Stukadoor	8354
Timmerman	8390, 8489

Bijlage 3 Blootstellingcategorie en blootstellingmaat Asbestkaart

BLOOTSTELLINGCATEGORIE	
CODE	BESCHRIJVING
0	geen blootstelling
A	0 - 0,5 vezels/cm ³
B	0,5 - 1 vezels/cm ³
C	1 - 2 vezels/cm ³
D	2 - 5 vezels/cm ³
E	5 - 10 vezels/cm ³
F	10 - meer vezels/cm ³

BLOOTSTELLINGMAAT	
KANS_CODE	BESCHRIJVING
0	geen kans op blootstelling
1	kleine kans op blootstelling
2	goede kans op blootstelling
3	zekere blootstelling

Bankwerker

U ontvangt deze notitie omdat is aangegeven dat er werkzaamheden zijn uitgevoerd in het beroep van bankwerker. Het beroep van bankwerker is een zogenoemd 'asbestrisicoberoep'; een beroep waarbij een verhoogd risico geldt voor asbestblootstelling in de werkomgeving.

Bankwerkers zijn in het verleden met name in de scheepsbouw en in de metaal-, machine- en elektrotechnische industrie aan asbest blootgesteld.

Scheepsbouw

In schepen werd op beperkte schaal de asbestmatras, een asbestdoek gevuld met los asbest, als isolatiemateriaal gebruikt. In de scheepsbouw is geruime tijd op grote schaal asbest gebruikt. In de scheepsbouw en -reparatie werd veel personeel direct of indirect blootgesteld aan asbest tijdens de afbouw van de schepen alsmede in de diverse werkplaatsen op scheepswerven zoals de machinefabriek en de timmerfabriek. Dit heeft tot medio zeventiger jaren geduurd. In de scheepsreparatie en -sloop is asbestblootstelling tot vandaag de dag aan de orde.

Metaal-, machine- en elektrotechnische industrie

In de basismetaalindustrie zijn gietmallen van asbestcement gebruikt. Asbest kwam ook voor als verontreiniging in talk. Specifieke toepassing van frictiemateriaal in remvoeringen van de vele persen en walsen is ook bekend. Daarnaast moet worden gedacht aan de pakkingen en isolatiemateriaal in aanvoerleidingen van deze persen en walsen en asbestkoord als geleidemateriaal op rollen. In de metaalproductenindustrie en machinebouw is gebruik gemaakt van asbesthoudende remvoeringen, koppelingsplaten en trilbanden. Vanaf 1985 is op grote schaal asbestvrij frictiemateriaal ingevoerd. Ter bevordering van de slijtvastheid is asbest ook toegevoegd tijdens de productie van banden en canvasriemen. Asbest is ook gebruikt in ruwe vorm als verpakkingsmateriaal van kranen en als bekledingsmateriaal van ketelonderdelen. In een aantal industrietakken, waaronder de machinebouw en elektrotechniek, treedt asbestblootstelling op door onderhoud, reparatie en sloop. Tot het begin van de negentiger jaren is tijdens onderhoud, reparatie en sloop van ketels, ovens, pompen, turbines en pijpen waarschijnlijk regelmatig asbestblootstelling opgetreden door het verwijderen van asbestkoord, asbestkous en diverse asbestpakkingen.

Asbesthoudende materialen waar mogelijk mee is gewerkt, zijn bij ons bekend onder de volgende merk/productnamen: Eternit, Nobranda, Klingerit en Frenzelit.

Voor meer informatie over de wijzen van asbestblootstelling tijdens de uitvoering van de werkzaamheden van bankwerker, verwijzen wij u graag naar:

- www.asbestkaart.nl
- www.ias.nl (voor IAS Monitor)

Wij verzoeken u vriendelijk om bovenstaande informatie voorafgaand aan het gesprek omtrent het arbeidsverleden zorgvuldig door te lezen. De medewerker van het IAS zal dit vervolgens nader met u bespreken.

Laborant

U ontvangt deze notitie omdat is aangegeven dat er werkzaamheden zijn uitgevoerd in het beroep van laborant. Het beroep van laborant is een zogenoemd ‘asbestrisicoberoep’; een beroep waarbij een verhoogd risico geldt voor asbestblootstelling in de werkomgeving.

De bronnen van asbestblootstelling voor een laborant kunnen liggen in het gebruik van asbestwatten c.q. –papier als koelmateriaal, asbestcement met name in zuurkasten, asbestplaatjes op branders en asbestkoord als verdichtingsmateriaal.

Voor meer informatie over de wijzen van asbestblootstelling tijdens de uitvoering van werkzaamheden als laborant, verwijzen wij u graag naar:

- www.asbestkaart.nl
- www.ias.nl (voor IAS monitor)
- Notitie Dr. A. Burdorf (arbeidsexpert)

Wij verzoeken u vriendelijk om bovenstaande informatie voorafgaand aan het gesprek omtrent het arbeidsverleden zorgvuldig door te lezen. De medewerker van het IAS zal dit vervolgens nader met u bespreken.

Lasser

U ontvangt deze notitie omdat is aangegeven dat er werkzaamheden zijn uitgevoerd in het beroep van lasser. Het beroep van lasser is een zogenoemd 'asbestrisicoberoep'; een beroep waarbij een verhoogd risico geldt voor asbestblootstelling in de werkomgeving.

Lassers zijn in het verleden met name in de scheepsbouw en in de metaal-, machine- en elektrotechnische industrie aan asbest blootgesteld.

Scheepsbouw

In schepen werd op beperkte schaal de asbestmatras, een asbestdoek gevuld met los asbest, als isolatiemateriaal gebruikt. In de scheepsbouw is geruime tijd op grote schaal asbest gebruikt. In de scheepsbouw en -reparatie werd veel personeel direct of indirect blootgesteld aan asbest tijdens de afbouw van de schepen alsmede in de diverse werkplaatsen op scheepswerven zoals de machinefabriek en de timmerfabriek. Dit heeft tot medio zeventiger jaren geduurd. In de scheepsreparatie en -sloop is asbestblootstelling tot vandaag de dag aan de orde. Tijdens het verrichten van laswerkzaamheden kan gebruik zijn gemaakt van asbestdekens, vonkenschotten of asbesthoudende handschoenen.

Metaal-, machine- en elektrotechnische industrie

In de basismetalenindustrie zijn gietmallen van asbestcement gebruikt. Asbest kwam ook voor als verontreiniging in talk. Specifieke toepassing van frictiemateriaal in remvoeringen van de vele persen en walsen is ook bekend. Daarnaast moet worden gedacht aan de pakkingen en isolatiemateriaal in aanvoerleidingen van deze persen en walsen en asbestkoord als geleidemateriaal op rollen. In de metaalproductenindustrie en machinebouw is gebruik gemaakt van asbesthoudende remvoeringen, koppelingsplaten en trilbanden. Vanaf 1985 is op grote schaal asbestvrij frictiemateriaal ingevoerd. Ter bevordering van de slijtvastheid is asbest ook toegevoegd tijdens de productie van banden en canvasriemen. Asbest is ook gebruikt in ruwe vorm als verpakkingsmateriaal van kranen en als bekledingsmateriaal van ketelonderdelen. Tijdens het verrichten van laswerkzaamheden kan gebruik zijn gemaakt van asbestdekens, vonkenschotten of asbesthoudende handschoenen.

Asbesthoudende materialen waar mogelijk mee is gewerkt, zijn bij ons bekend onder de volgende merk/productnamen: Eternit, Nobrand, Klingerit en Frenzelit.

Voor meer informatie over de wijzen van asbestblootstelling tijdens de uitvoering van laswerkzaamheden, verwijzen wij u graag naar:

- www.asbestkaart.nl
- www.ias.nl (voor IAS monitor)

Wij verzoeken u vriendelijk om bovenstaande informatie voorafgaand aan het gesprek omtrent het arbeidsverleden zorgvuldig door te lezen. De medewerker van het IAS zal dit vervolgens nader met u bespreken.

Pijpfitter

U ontvangt deze notitie omdat is aangegeven dat er werkzaamheden zijn uitgevoerd in het beroep van pijpfitter. Het beroep van pijpfitter is een zogenoemd ‘asbestrisicoberoep’; een beroep waarbij een verhoogd risico geldt voor asbestblootstelling in de werkomgeving.

Pijpfitters zijn in het verleden met name in de industrie, de installatiebranche en in de scheepsbouw aan asbest blootgesteld.

Industrie

In de basismetalaalindustrie zijn gietmallen van asbestcement gebruikt. Asbest kwam ook voor als verontreiniging in talk. Specifieke toepassing van frictiemateriaal in remvoeringen van de vele persen en walsen is ook bekend. Daarnaast moet worden gedacht aan de pakkingen en isolatiemateriaal in aanvoerleidingen van deze persen en walsen en asbestkoord als geleidemateriaal op rollen. In de metaalproductenindustrie en machinebouw is gebruik gemaakt van asbesthoudende remvoeringen, koppelingsplaten en trilbanden. Vanaf 1985 is op grote schaal asbestvrij frictiemateriaal ingevoerd. Ter bevordering van de slijtvastheid is asbest ook toegevoegd tijdens de productie van banden en canvasriemen. Asbest is ook gebruikt in ruwe vorm als verpakkingsmateriaal van kranen en als bekledingsmateriaal van ketelonderdelen. In een aantal industrietakken, waaronder de machinebouw en elektrotechniek, treedt asbestblootstelling op door onderhoud, reparatie en sloop. Tot het begin van de negentiger jaren is tijdens onderhoud, reparatie en sloop van ketels, ovens, pompen, turbines en pijpen waarschijnlijk regelmatig asbestblootstelling opgetreden door het verwijderen van asbestkoord, asbestkous en diverse asbestpakkingen. Vooral technisch onderhoudspersoneel is daarbij mogelijk aan asbest blootgesteld.

Installatiebranche

Tot het begin van de tachtiger jaren zal tijdens onderhoud, reparatie en sloop van ketels, ovens, pompen, turbines en pijpen regelmatig asbestblootstelling zijn opgetreden door het verwijderen van asbestisolatie, asbestkoord, asbestkous en diverse asbestpakkingen. Deze blootstelling trad op in bedrijven, kantoren en woningen.

Scheepsbouw

In schepen werd op beperkte schaal de asbestmatras, een asbestdoek gevuld met los asbest, als isolatiemateriaal gebruikt. In de scheepsbouw is geruime tijd op grote schaal asbest gebruikt. In de scheepsbouw en -reparatie werd veel personeel direct of indirect blootgesteld aan asbest tijdens de afbouw van de schepen alsmede in de diverse werkplaatsen op scheepswerven zoals de machinefabriek en de timmerfabriek. Dit heeft tot medio zeventiger jaren geduurd. In de scheepsreparatie en -sloop is asbestblootstelling tot vandaag de dag aan de orde.

Asbesthoudende materialen waar mogelijk mee is gewerkt, zijn bij ons bekend onder de volgende merk/productnamen: Eternit, Klingerit en Frenzelit.

Voor meer informatie over de wijzen van asbestblootstelling tijdens de uitvoering van de werkzaamheden van pijpfitters, verwijzen wij u graag naar:

- www.asbestkaart.nl
- www.ias.nl (voor IAS monitor)

Wij verzoeken u vriendelijk om bovenstaande informatie voorafgaand aan het gesprek omtrent het arbeidsverleden zorgvuldig door te lezen. De medewerker van het IAS zal dit vervolgens nader met u bespreken.

Schilder

U ontvangt deze notitie omdat is aangegeven dat er werkzaamheden zijn uitgevoerd in het beroep van schilder. Het beroep van schilder is een zogenoemd 'asbestrisicoberoep'; een beroep waarbij een verhoogd risico geldt voor asbestblootstelling in de werkomgeving.

Schilders kunnen werkzaam geweest in de (nieuw)bouw, industrie en werkplaatsen, op scheepswerven of tijdens renovatie.

(Nieuw)bouw, industrie en werkplaatsen

Tijdens het uitvoeren van werkzaamheden om kozijnen, ramen en deuren te beschermen tegen invloeden van buitenaf, kan gebruik zijn gemaakt van asbesthoudende verf. Asbestblootstelling heeft daarnaast kunnen plaatsvinden door het bewerken of schuren van asbesthoudende platen. Indirecte asbestblootstelling heeft kunnen plaatsvinden doordat er in de nabijheid werd gewerkt met andere asbesthoudende materialen. Te denken valt aan asbesthoudende cementplaten, veelal van het merk Eternit, en andere asbesthoudende bouwmaterialen in de vorm van dakbedekking, wandmateriaal, asbestcementbuizen in het waterleiding- en rioleringsnet en asbesthoudend isolatiemateriaal wat werd verwerkt in muren, plafonds en vloeren. De indirecte asbestblootstelling was een gevolg van het zagen, slijpen, frezen en boren van deze asbesthoudende materialen.

Scheepswerven

In de scheepsbouw is geruime tijd op grote schaal asbest gebruikt, onder andere in de vorm van het verspuiten van asbestisolatie, op deze wijze kan er sprake zijn geweest van indirecte asbestblootstelling. Tijdens de (af)bouw- of reparatiewerkzaamheden aan schepen, alsmede in diverse werkplaatsen op scheepswerven, kan directe asbestblootstelling hebben plaatsgehad door gebruik te maken van asbesthoudende verf. Er kan indirecte asbestblootstelling hebben plaatsgehad doordat in uw nabijheid gebruikt werd gemaakt van asbesthoudende materialen zoals asbesthoudende isolatie.

Renovatie

Asbestblootstelling heeft kunnen plaatsvinden door het opschuren van asbesthoudende cementplaten, tijdens het uitvoeren van renovatiewerkzaamheden. Indirecte asbestblootstelling heeft kunnen plaatsvinden doordat er in de nabijheid werd gewerkt met andere asbesthoudende materialen. Te denken valt aan asbesthoudende cementplaten, veelal van het merk Eternit, en andere asbesthoudende bouwmaterialen in de vorm van dakbedekking, wandmateriaal, asbestcementbuizen in het waterleiding- en rioleringsnet en asbesthoudend isolatiemateriaal wat werd verwerkt in muren, plafonds en vloeren. De indirecte asbestblootstelling was een gevolg van het zagen, slijpen, frezen en boren van deze asbesthoudende materialen.

Asbesthoudende materialen waar mogelijk mee is gewerkt, zijn platen van de merken Eternit of Nوبرanda en/of verf van het merk Starico.

Voor meer informatie over de wijzen van asbestblootstelling tijdens de uitvoering van schilder werkzaamheden, verwijzen wij u graag naar:

- www.asbestkaart.nl
- www.ias.nl (voor IAS monitor)

Wij verzoeken u vriendelijk om bovenstaande informatie voorafgaand aan het gesprek omtrent het arbeidsverleden zorgvuldig door te lezen. De medewerker van het IAS zal dit vervolgens nader met u bespreken.

Stukadoor

U ontvangt deze notitie omdat is aangegeven dat er werkzaamheden zijn uitgevoerd in het beroep van stukadoor. Het beroep van stukadoor is een zogenoemd 'asbestrisicoberoep'; een beroep waarbij een verhoogd risico geldt voor asbestblootstelling in de werkomgeving.

Stukadoors kunnen werkzaam geweest in nieuwbouw en renovatie. Tevens kan er indirecte blootstelling hebben plaats tijdens het werken in een omgeving waar sloopwerkzaamheden werden verricht.

Nieuwbouw en renovatie

Tijdens het aanbrengen van specie of gips op muren en/of plafonds kan er gebruik zijn gemaakt van asbesthoudend afdekkingsmiddel, waardoor er directe asbestblootstelling heeft plaats kunnen vinden. Indirecte asbestblootstelling heeft kunnen plaatsvinden doordat er in de nabijheid werd gewerkt met andere asbesthoudende materialen. Te denken valt aan asbesthoudende cementplaten, veelal van het merk Eternit, en andere asbesthoudende bouwmaterialen in de vorm van dakbedekking, wandmateriaal, asbestcementbuizen in het waterleiding- en rioleringsnet en asbesthoudend isolatiemateriaal wat werd verwerkt in muren, plafonds en vloeren. De indirecte asbestblootstelling was een gevolg van het zagen, slijpen, frezen en boren van deze asbesthoudende materialen.

Asbesthoudende materialen waar mogelijk mee is gewerkt, zijn bij ons bekend onder de volgende merk/productnaam: Eternit.

Voor meer informatie over de wijzen van asbestblootstelling tijdens de uitvoering van de werkzaamheden van stukadoor, verwijzen wij u graag naar:

- www.asbestkaart.nl
- www.ias.nl (voor IAS monitor)

Wij verzoeken u vriendelijk om bovenstaande informatie voorafgaand aan het gesprek omtrent het arbeidsverleden zorgvuldig door te lezen. De medewerker van het IAS zal dit vervolgens nader met u bespreken.

Timmerman

U ontvangt deze notitie omdat is aangegeven dat er werkzaamheden zijn uitgevoerd in het beroep van timmerman. Het beroep van timmerman is een zogenoemd 'asbestrisicoberoep'; een beroep waarbij een verhoogd risico geldt voor asbestblootstelling in de werkomgeving.

Timmerlieden kunnen werkzaam geweest in de utiliteitsbouw en werklocaties en in de scheepsbouw.

Utiliteitsbouw en werklocaties

In de utiliteitsbouw werd gebruik gemaakt van asbesthoudende cementplaten, veelal van het merk Eternit, en andere asbesthoudende bouwmaterialen in de vorm van dakbedekking en wandmateriaal. Tevens werd er gebruik gemaakt van asbestcementbuizen in het waterleiding- en rioleringsnet en asbesthoudende afdekkingsmiddelen en asbesthoudend isolatiemateriaal, wat werd verwerkt in muren, plafonds en vloeren. De directe asbestblootstelling was een gevolg van het zagen, slijpen, frezen en boren van asbesthoudende materialen.

Indirecte asbestblootstelling heeft kunnen plaatsvinden doordat er in de nabijheid werd gewerkt met andere asbesthoudende materialen. Te denken valt aan asbesthoudende cementplaten, veelal van het merk Eternit, en andere asbesthoudende bouwmaterialen in de vorm van dakbedekking, wandmateriaal, asbestcementbuizen in het waterleiding- en rioleringsnet en asbesthoudend isolatiemateriaal wat werd verwerkt in muren, plafonds en vloeren. De indirecte asbestblootstelling was een gevolg van het zagen, slijpen, frezen en boren van deze asbesthoudende materialen.

Scheepsbouw

In schepen werd op beperkte schaal de asbestmatras, een asbestdoek gevuld met los asbest, als isolatiemateriaal gebruikt. In de scheepsbouw is geruime tijd op grote schaal asbest gebruikt. In de scheepsbouw en -reparatie werd veel personeel direct of indirect blootgesteld aan asbest tijdens de afbouw van de schepen alsmede in de diverse werkplaatsen op scheepswerven zoals de machinefabriek en de timmerfabriek. Dit heeft tot medio zeventiger jaren geduurd. In de scheepsreparatie en -sloop is asbestblootstelling tot vandaag de dag aan de orde.

Hout- en meubelindustrie

Asbestblootstelling trad op door zagen, boren en monteren van gevelplaten. Na 1990 zijn asbesthoudende gevelplaten nauwelijks meer gebruikt. In meubelfabrieken is in het verleden gewerkt met brandvertragende platen, waaronder asbestkarton. Door het op maat snijden van deze platen kan asbestblootstelling zijn ontstaan. Deze toepassing zal na invoering van het Asbestbesluit Warenwet in 1983 niet meer zijn voorgekomen. In de jaren '60 is asbest ook gebruikt als opvulmateriaal in kussens. Hierbij is ruwe asbest gebruikt met als gevolg een hoge blootstelling voor betrokken werknemers.

Asbesthoudende materialen waar mogelijk mee is gewerkt, zijn bij ons bekend onder de volgende merk/productnamen: Eternit, Nobrand, Syndanio, Heraklith, Marinite en Pical.

Voor meer informatie over de wijzen van asbestblootstelling tijdens de uitvoering van timmermanswerkzaamheden, verwijzen wij u graag naar:

- www.asbestkaart.nl
- www.ias.nl (voor IAS monitor)

Wij verzoeken u vriendelijk om bovenstaande informatie voorafgaand aan het gesprek omtrent het arbeidsverleden zorgvuldig door te lezen. De medewerker van het IAS zal dit vervolgens nader met u bespreken.

Bijlage 5 Algemene vragenlijst

1. Bent u in militaire dienst geweest? (zo ja, welke afdeling en locatie? Uitzendingen?)
2. Hoe luidde de volledige bedrijfsnaam en vestigingsadres(sen) van uw (voormalig) werkgever?
3. In welke periode heeft het dienstverband plaatsgevonden? (indien specifieke data onbekend, graag zo nauwkeurig mogelijk een inschatting aangeven zoals; begin/medio/eind jaar ... etc.)
4. Bent u fulltime of parttime in dienst geweest bij deze werkgever? Indien u parttimer in dienst bent geweest hoeveel uren maakte u per week/dag?
5. Wat was/waren uw functie(s) bij deze werkgever?
6. Kunt u een omschrijving geven van uw dagelijkse werkzaamheden? (graag per functie)
7. Kunt u een omschrijving geven van uw eigen werkplek of werklocatie?
8. Heeft u uw werkzaamheden binnen in een werkvertrek verricht of op een locatie in de buitenlucht?
9. Hoeveel mensen waren er in totaal werkzaam in het bedrijf? (eventueel geschat aantal)
10. Kunt u een omschrijving geven van de wijze waarop u bent of denkt te zijn blootgesteld aan asbest? (graag uw specifieke werktechnieken, werkomstandigheden en productieprocessen aangeven).
11. Kunt u een omschrijving geven van de asbesthoudende materialen waarmee u heeft gewerkt? (bijv. asbestschalen, asbestkoord, asbestplaatwerk, remdelen, pakkingen, etc.)
12. In welke frequentie bent of denkt u te zijn blootgesteld? (bijvoorbeeld: nagenoeg dagelijks, wekelijks, maandelijks of enkele malen per jaar)
13. Wat was de intensiteit van de asbestblootstelling? (geschat in minuten of uren per werkdag)
14. Bent u op indirecte wijze aan asbest blootgesteld? (bijvoorbeeld doordat collega's of anderen in uw nabijheid met asbesthoudende materialen hebben gewerkt)
15. Zijn er merk- of productnamen bekend van de asbesthoudende materialen?
16. Kunt u zich de naam van de leverancier en/of fabrikant herinneren die eerdergenoemde asbesthoudende materialen destijds heeft geleverd?
17. Kunt u zich herinneren of u gedurende dit dienstverband door uw werkgever/leidinggevende bent ingelicht over de gevaren van asbesthoudende materialen? Zo ja, op welke wijze bent u hierover ingelicht (mondeling en/of schriftelijk) en is daar bewijs van?
18. Was er sprake van afzuiging en/of ventilatie wanneer u in een werkvertrek werkzaam was? Zo ja, graag toelichten.
19. Was er sprake van persoonlijke beschermingsmiddelen in het kader van blootstelling aan asbestvezels? (zo ja, werden deze middelen daadwerkelijk gebruikt en was er toezicht op het gebruik van deze middelen? Zo ja, vanaf welk jaar?)
20. Wat is het laatst mogelijke moment van asbestblootstelling? (graag datum/jaartal of een schatting van het jaartal)
21. Bent u na de aanvang van uw pensionering of vervroegd uittreden (VUT) definitief gestopt met werken? Indien u nog wel loonvormende arbeid heeft verricht; waar en hoelang heeft u gewerkt? Parttime of fulltime?

Relevante vragen voor bemiddeling:

- A. Bestaat de werkgever nog of is deze failliet, opgehouden te bestaan of in rechte opgevolgd door een andere rechtspersoon? (graag alle bedrijfsnamen of mogelijk relevante informatie noteren)
- B. Beschikt u over schriftelijk bewijs van het dienstverband bij werkgever of uw werkzame periode als zelfstandige? (bijvoorbeeld een arbeidsovereenkomst, functiebeschrijving, ontslagbrief, loonspecificatie)
- C. Is de werkgever formeel aansprakelijk gesteld? (zo ja, graag datum aangeven)
- D. Zijn er bij u getuige(n) /oud-collega's bekend die de asbestblootstelling bij uw (voormalig) werkgever(s) kunnen onderschrijven? (graag naam en adresgegevens vragen)

Relevante vragen bij TNS-aanvraag:

- Bent u in de privésfeer (bijv. in uw woonomgeving of door een hobby) blootgesteld aan asbest?
- Zijn er product- of merknamen bekend van de asbesthoudende materialen waar u in aanraking mee bent geweest? (waar nodig dient de degene die de intake doet te wijzen op productaansprakelijkheid!)

Relevante vragen bij inlening:

- Moest er worden ingeklokt?
- Werden er door de materiële werkgever (werk)instructies gegeven?
- Werd er door de materiële werkgever toezicht gehouden?
- Werden er door de materiële werkgever werkgereedschappen verschaft?
- Was er kennis/kunde van de materiële werkgever op de werkvloer aanwezig?
- Konden de werkzaamheden die door de inlenende werknemer werden verricht ook door de werknemers van de materiële werkgever zelf worden verricht?

Bijlage 6 Mogelijke specifieke vragenlijsten

Bankwerker

Scheepsbouw

1. Bent u tijdens uw werkzaamheden aan asbest blootgesteld en zo ja, op welke wijze?
2. Werd er op de schepen asbesthoudend isolatiemateriaal gebruikt zoals asbestmatras, asbestdoek, asbestschalen dan wel spuitasbest?
3. Heeft u tijdens uw werkzaamheden gebruik gemaakt van pakkingen van Klingerit of Frenzelit? Zo ja, knipte u deze op maat/ heeft u er gaten in geslagen en hoe bevestigde u deze op maat gemaakte pakkingen daarna?
4. Heeft u tijdens uw werkzaamheden gebruik gemaakt van asbestkoord ter afdichting? Zo ja, op welke wijze?
5. Heeft u sloopwerkzaamheden verricht? Heeft u hierbij asbesthoudend plaatmateriaal verwijderd? Zo ja, was dit plaatmateriaal mogelijk van het merk Nobranda of Eternit?

Metaalindustrie

1. Heeft u met gietmallen gewerkt en zo ja, hebben deze asbestcement bevat?
2. Werd er gebruik gemaakt van asbesthoudend frictiemateriaal in remvoeringen van de vele persen en walsen?
3. Kunt u zich herinneren dat er bij de werkzaamheden gebruik is gemaakt van asbesthoudende pakkingen van Klingerit/ Frenzelit en asbesthoudend isolatiemateriaal in de aanvoerleidingen van de persen en walsen?
4. Werd er gebruik gemaakt van asbestkoord als geleide materiaal op rollen?
5. Hebben de machines asbesthoudende remvoeringen, koppelingsplaten en trilbanden bevat?
6. Waren er ketels in uw nabijheid? Zo ja, waren onderdelen hiervan bekleed met asbestmateriaal? Heeft u zelf dit asbestmateriaal aangebracht of anderen in uw nabijheid?

Machine- en elektrotechnische industrie

1. Heeft u of iemand in uw nabijheid onderhouds-, reparatie- of sloopwerkzaamheden verricht aan ketels, ovens, pompen, turbines of pijpen?
2. Zo ja, heeft u of de persoon in uw nabijheid hierbij asbestkoord, asbestkous, asbesthoudende isolatie en/of asbestpakkingen van Klingerit/ Frenzelit verwijderd?

Laborant

1. Heeft u bij uw werkzaamheden mogelijk gebruik gemaakt van asbestwatten of asbestpapier als koelmateriaal?
2. Stonden er zuurkasten in de werkruimte en hebben deze asbestcement bevat? Zo ja, zijn hier werkzaamheden aan verricht of denkt u op enige manier via de zuurkasten aan asbest te zijn blootgesteld?
3. Werkte u met branders die asbestplaatjes hadden bevat?
4. Werd er bij de werkzaamheden gebruik gemaakt van asbestkoord of kwam u hiermee op enige wijze mee in aanraking?

Lasser

1. In welke branche was u werkzaam? (scheepsbouw/ metaal-, machine- of elektrotechnische industrie)

Scheepsbouw

1. Bent u tijdens uw werkzaamheden aan asbest blootgesteld en zo ja, op welke wijze?
2. Werd er op de schepen asbesthoudend isolatiemateriaal gebruikt zoals asbestmatras, asbestdoek, asbestschalen dan wel spuitasbest?
3. Heeft u tijdens uw werkzaamheden gebruik gemaakt van pakkingen van Klingerit of Frenzelit? Zo ja, knipte u deze op maat/ heeft u er gaten in geslagen en hoe bevestigde u deze op maat gemaakte pakkingen daarna?
4. Heeft u tijdens uw werkzaamheden gebruik gemaakt van asbestkoord ter afdichting? Zo ja, op welke wijze?
5. Heeft u sloopwerkzaamheden verricht? Heeft u hierbij asbesthoudend plaatmateriaal verwijderd? Zo ja, was dit plaatmateriaal mogelijk van het merk Nobranda of Eternit?
6. Heeft u tijdens laswerkzaamheden gebruik gemaakt van asbestdekens, vonkenschotten of asbesthoudende handschoenen?

Metaalindustrie

1. Heeft u met gietmallen gewerkt en zo ja, hebben deze asbestcement bevat?
2. Werd er gebruik gemaakt van asbesthoudend frictiemateriaal in remvoeringen van de vele persen en walsen?
3. Kunt u zich herinneren dat er bij de werkzaamheden gebruik is gemaakt van asbesthoudende pakkingen van Klingerit/ Frenzelit en asbesthoudend isolatiemateriaal in de aanvoerleidingen van de persen en walsen?
4. Werd er gebruik gemaakt van asbestkoord als geleidemateriaal op rollen?
5. Hebben de machines asbesthoudende remvoeringen, koppelingsplaten en trilbanden bevat?
6. Waren er ketels in uw nabijheid? Zo ja, waren onderdelen hiervan bekleed met asbestmateriaal? Heeft u zelf dit asbestmateriaal aangebracht of anderen in uw nabijheid?
7. Heeft u tijdens laswerkzaamheden gebruik gemaakt van asbestdekens, vonkenschotten of asbesthoudende handschoenen?

Machine- en elektrotechnische industrie

1. Heeft u of iemand in uw nabijheid onderhouds-, reparatie- of sloopwerkzaamheden verricht aan ketels, ovens, pompen, turbines of pijpen?
2. Zo ja, heeft u of de persoon in uw nabijheid hierbij asbestkoord, asbestkous, asbesthoudende isolatie en/of asbestpakkingen van Klingerit/ Frenzelit verwijderd?

Pijfitter

1. In welke branche was u werkzaam? (industrie/ installatiebranche/ scheepsbouw)

Industrie

1. Heeft u met gietmallen gewerkt en zo ja, hebben deze asbestcement bevat?
2. Werd er gebruik gemaakt van asbesthoudend frictiemateriaal in remvoeringen van de vele persen en walsen?
3. Kunt u zich herinneren dat er bij de werkzaamheden gebruik is gemaakt van asbesthoudende pakkingen van Klingerit/ Frenzelit en asbesthoudend isolatiemateriaal in de aanvoerleidingen van de persen en walsen?
4. Werd er gebruik gemaakt van asbestkoord als geleidemateriaal op rollen?
5. Hebben de machines asbesthoudende remvoeringen, koppelingsplaten en trilbanden bevat?
6. Heeft u of iemand in uw nabijheid onderhouds-, reparatie- of sloopwerkzaamheden verricht aan ketels, ovens, pompen, turbines of pijpen? Zo ja, heeft u of de persoon in uw nabijheid hierbij asbestkoord, asbestkous, asbesthoudende isolatie en/of asbestpakkingen van Klingerit/ Frenzelit verwijderd?

Installatiebranche

1. Heeft u of iemand in uw nabijheid onderhouds-, reparatie- of sloopwerkzaamheden verricht aan ketels, ovens, pompen, turbines of pijpen? Zo ja, heeft u of de persoon in uw nabijheid hierbij asbestkoord, asbestkous, asbesthoudende isolatie en/of asbestpakkingen van Klingerit/ Frenzelit verwijderd?

Scheepsbouw

1. Bent u tijdens uw werkzaamheden aan asbest blootgesteld en zo ja, op welke wijze?
2. Werd er op de schepen asbesthoudend isolatiemateriaal gebruikt zoals asbestmatras, asbestdoek, asbestschalen dan wel spuitasbest?
3. Heeft u tijdens uw werkzaamheden gebruik gemaakt van pakkingen van Klingerit of Frenzelit? Zo ja, knipte u deze op maat/ hebt u er gaten in geslagen en hoe bevestigde u deze op maat gemaakte pakkingen daarna?
4. Heeft u tijdens uw werkzaamheden gebruik gemaakt van asbestkoord ter afdichting? Zo ja, op welke wijze?
5. Heeft u sloopwerkzaamheden verricht? Heeft u hierbij asbesthoudend plaatmateriaal verwijderd? Zo ja, was dit plaatmateriaal mogelijk van het merk Nobrande of Eternit?
6. Heeft u tijdens laswerkzaamheden gebruik gemaakt van asbestdekens, vonkenschotten of asbesthoudende handschoenen?

Schilder

1. In welke branche was u werkzaam? (nieuwbouw, bouw, industrie en werkplaatsen/ scheepswerven/ renovatie)

Nieuwbouw, bouw, industrie en werkplaatsen

1. Heeft u mogelijk bij uw werkzaamheden gebruik gemaakt van asbesthoudende verf (Starico)?
2. Heeft u mogelijk asbesthoudende platen van Eternit of Nobranda bewerkt of geschuurd voordat u kon verven?
3. Hebben anderen in uw directe nabijheid met asbestmaterialen gewerkt waardoor u met asbest in aanraking kan zijn gekomen? Hierbij kunt u denken aan asbesthoudende cementplaten van Eternit, asbesthoudende dakbedekking, asbesthoudend wandmateriaal, asbestcementbuizen in het waterleiding- en rioleringsnet en asbesthoudend isolatiemateriaal wat werd verwerkt in muren, plafonds en vloeren.

Scheepswerven

1. Heeft u mogelijk bij uw werkzaamheden gebruik gemaakt van asbesthoudende verf (Starico)?
2. Hebben anderen in uw nabijheid mogelijk gebruik gemaakt van asbesthoudende isolatie (spuitasbest, asbestmatten, asbestdekens, asbestkoord, asbesthoudende pakkingen van Klingerit of Frenzelit)?

Renovatie

1. Heeft u tijdens het uitvoeren van renovatiewerkzaamheden mogelijk asbesthoudende cementplaten van Eternit of Nobranda opgeschuurd voordat u verfde?
2. Hebben anderen in uw directe nabijheid met asbestmaterialen gewerkt waardoor u met asbest in aanraking kan zijn gekomen? Hierbij kunt u denken aan asbesthoudende cementplaten van Eternit, asbesthoudende dakbedekking, asbesthoudend wandmateriaal, asbestcementbuizen in het waterleiding- en rioleringsnet en asbesthoudend isolatiemateriaal wat werd verwerkt in muren, plafonds en vloeren.

Stukadoor

1. Was u werkzaam in de renovatie en/of de nieuwbouw?
2. Als u met specie of gips heeft gewerkt voor op muren en/of plafonds, werd er dan gebruik gemaakt van asbesthoudend afdekmiddel?
3. Werd er door anderen in uw nabijheid op de bouwlocaties gebruik gemaakt van asbesthoudende materialen waarin werd gezaagd, geboord en werd geslepen? Hierbij kunt u denken aan asbesthoudende cementplaten (Eternit), asbesthoudende dakbedekking, asbesthoudend wandmateriaal, asbestcementbuizen in het waterleidings- en rioleringsnet en asbesthoudend isolatiemateriaal verwerkt in muren, plafonds en vloeren.
4. Als u aan het werk was, werd er dan door anderen in de directe nabijheid sloopwerkzaamheden verricht? Denkt u hierdoor aan asbest te zijn blootgesteld?

Timmerman

1. In welke branche was u werkzaam? (utiliteitsbouw en werklocaties/ scheepsbouw)

Utiliteitsbouw en werklocaties

1. Heeft u of een ander in uw nabijheid tijdens uw werkzaamheden mogelijk asbesthoudende materialen gezaagd, geboord, gefreesd en geslepen?
2. Zo ja, waren dit materialen met de namen Eternit, Nobranda, Syndanio, Heraklith, Marinite en Pical? Deze materialen werden gebruikt als dakbedekking en verwerkt als wandmaterialen in muren, plafonds en vloeren.
3. Indien u betrokken was bij werkzaamheden rondom het waterleiding- en rioleringsnet, heeft men mogelijk in uw nabijheid met asbestcementbuizen gewerkt?

Scheepsbouw

1. Bent u tijdens uw werkzaamheden aan asbest blootgesteld en zo ja, op welke wijze?
2. Werd er op de schepen asbesthoudend isolatiemateriaal gebruikt zoals asbestmatras, asbestdoek, asbestschalen dan wel spuitasbest?
3. Heeft u tijdens uw werkzaamheden gebruik gemaakt van pakkingen van Klingerit of Frenzelit? Zo ja, knipte u deze op maat/ hebt u er gaten in geslagen en hoe bevestigde u deze op maat gemaakte pakkingen daarna?
4. Heeft u tijdens uw werkzaamheden gebruik gemaakt van asbestkoord ter afdichting? Zo ja, op welke wijze?
5. Heeft u sloopwerkzaamheden verricht? Hebt u hierbij asbesthoudend plaatmateriaal verwijderd? Zo ja, was dit plaatmateriaal mogelijk van het merk Nobranda, Eternit, Syndanio, Heraklith, Marinite of Pical?